

Millet Kütüphanesi

Adet 16

MK
1957 A258

Serbon Darülfünunu Felsefe Muallimlerinden

[C.] Bouglé

İLMİ İÇTİMAİ NEDİR? is Kapak

Mütercimi:

Mustafa Suphi

Hayatı İstimaînin
Safahat ve Eşkaki
Muhelifesini
Teyrik Eder.

Tâbi ve Nasiri: Kütüphanesi, İslâmî ve Askerî
— İbrahim Hilmi

46 Bâbâli Caddesi 46

1327 [1328] is Kapak

[İstanbul] Dersaadet

[8°, 176 s., 6 kr.]

Mürettibini Osmanîye Matbaası

İfade (s.3-5)

Mustafa Suphi

"Su son zamanlarda ulûmu istimaîyeden,
seraiti istimaîyeden, muhitî istimaîyeden...
o kadar bahs olundu, bu zavallî kelimeler
o kadar muistimallere uğradı ki, bugün ciddi
bu eser vücutta getirmek isteyen erbabe tetebbü
bu -istimaî- tabirâtı kullanmaktan mümkün olduğu
kadar ihtiraz ediyor.

Filvaki, her hangi bu ilminü Gıyâksiz fikris-
lere, selâhiyetsiz kelimelere mal olmasa
bu derrei felâkete girmesi temektis.

Halbuki, fizyoloji insanları vezai fi' uzviyelerıyla nasıl meşgul ise, «ilmi istimaî» de insanlardan mürekkep cemiyet'in eskal ve tabii hayatlarıyla öylece meşgul ve alâkadarlar. Cemiyetler ne gibi tesirat altında yaşıyorlar? İktisadiyatın, maneviyat ve ahlakîyatın, edebiyat ve bediiyatın eskal ve tabii istimaîye ile münasebeti, iklim ve iklim, bu avamilerin cemiyete, cemiyetün bu avamile karşı merkepleri...? Ve nihayet milletler ve devletler nasıl teşekkül ediyor? Hü'lâsa, bu takım meseleler ki, her hangi bir cemiyet ve memleketteki ^{ummiye} ~~سور~~ ^{işin} : bu hukuk-şinas kadar bir muktesit, bir edip kadar bir siyasi, bir umallım kadar bir asker işin bilimi lâzım en mühim muaddelâti hayatıyeyi nâtikler.

Su halde hemiz bir devrei intikalde — Çünkü her inkılâp bu devrei intikalin tarihî iptidasıdır — ve pek nazik meseleler karşısında bulunan memleketimiz işin "ilmi istimaî" ne derecelerde ehemmiyet verilme, yalnız süstü kelime ve tabiiyle aldanmamak lâzım geleceği takdir olunabilir.

Yine kolaylıkla ulaşılabiliş ki, Avrupalı Cemriden başlayarak Asyâi Garbi ve Afrikai Şimaliyi ihata eden: Sırp, Bulgar, Rus, Arnavut, Türk, Ermeni, Kürt, Arap, Berber... ilâh. bu halitai akvam ile

(4)

tesamüh
?

meskûn vâsi bir memleketi asırların sinei
عاشی ve ihtimalinden ve bu türhü aramış hafiden
Kurtarıp asrı hâzırta mütevasıf bir hayata,
bir hayatı sükûn ve refaha nail etmek basit
meselelerden değildir.

Bu gün suvnu siyasetimizde tekerrür eden
ifradat ve iğtisâsat cehalete hamul ve isnat
alınarak bir Arnavut, bir Arap meselesi
mercut alınacağı kabul olursa bile, bu mese-
lelerin istidatı zuhuru rekayî hâzıra ile bilnefs
sabit olur. Diğer taraftan şeyhim ki, bir Arna-
vut ve bir Arap - tabiri menkulata daha
mutabık olmak üzere bir Türk, Arap -
meselesi yoktur. Fakat şu muhakkaktır ki,
bir Arnavut, bir Arap ve bir Türk cemiyeti
vardır. Bu cemiyetler seraiti uskiye, seraiti
iklimiye ve aynı dine salik aldıkları
halde bazı husulati maneviyeye ve ezvaki
bedi'iyeye ile iftirak ve ihtilâf etmişlerdir.
Demek oluyor ki, bir Türk - Arap mesele-
sinin mercut olup alınacağını muvakkaf
dan ziyade Türkler, Araplar, Arnavutlar
kadar Ermeniler, Rumlar ve Bulgarların
seraiti mesriye ve ihtiyacatı ^{unsuri} unsuriyelerini
tetkik etmek makul ve muvafaktır.

Her unsurun seraiti hayatiyesi bu suretle
anlaşılabilirse, Osmanlı İmparatorluğundaki
merkileri de tayyîn etmek olur. Hükümet
programını ona göre tayyîn eder.

Yolların bütü şeraiti umumiyeyi etnografiye ve
istimaiyeye göre açıklama elzemedir. Demulen, İsmaili
istimaiyenin hututu muvasıla ile tekerrürünü iddia
etmiyor mu? Diğer taraftan muhtelif diller ve
lisan ve ırka mensup - Alman, Fransız, Nor-
man, İtalyan... - bu halitadan Sen Gutar
tepelelerinde tevelli't eden bu "İsvişre Milleti"
Hiço'nun dediyi gibi dağların, vadilerinin, suların
ve göllerin tesvaturu nasıl bu tesvuriyeti
si) متوجلا ile tâbi oldu?

inütere kitané

★
★ ★

İşte bütün bu avamiti fikriye tesvaturlachs
ki, Serben Darülfünun [5] felsefi istimaiye
muallimi muhteremi Mösyo Bouglé'nin
"İsmaili Nectis?" Qu'est-ce que la
Sociologie namındaki eserini, baş vakitlerinde
tercümeye ettim.

Mösyo Bouglé bu eserde "İsmaili"
nin tarihi tekâmülünden başlayarak vaz ettiyi
usulü ilmi ve anesiden bahs ediyor. Ancak
tasarvur ettiği bu "Sen Pol"de, bu ufak
kısabada eskal ve hadskate istimaiyeyi sıra-
sıyla ve bazı emsalî tarihiye zikriyle tasvir
ediyor. Ve böylece karıştığını bu cemiyetteki
teferrüatı hayatiyeyi tahlil ile, ilmi istimai-
nin esaslarına kadar götürmüş oluyor.

Müeyyâ Beygâh'î ilmi istinai'nin tarihi ile münasebetini de iki fasılda ve nihayet terzîi âmîli istinaiyi altmış sahifede selis bir ifade ile tefrih ederek münazaah bir sok meseleleri de halle salıyıyor. Bu netice ile denilebilir ki, müellifi muhterem bu muhtelif baharlar içinde «İlmi İstinai Nedir?» sualinde pek mukî ve herkesin telâki edebileceği derecede vazih cevaplar veriyor.

Manleketimizde her şeyin iyi ve doğru bilinmesi arzu ve tehalükleriyle vücuda gelmiş olan bu sahifelerin effâsı ~~ve~~ vumudiyeyi tenvir ve hizmet edeceğinden ümit varım.

Mustafa Suphi

6^{unc} Ed. orijinalindeki Preface ve Avant-Propos alınmamış.

- I - İlmi İstinai Nedir? (6-38) Unabridged
- II - İlmi İstinai'nin Avam ve Tarih (39-64)
[Cournot] p. 95
- III - Kornoya Göre Tarih ve İlmi İstinai'nin Münasebati (65-108)
- IV - Terzîi Amale Dair Nazariyatı Ahire (109-173)
- 1) Terzîi Amale'nin Eskali (109)
- 2) " " Netayidi (130)
- 3) " " Esbatı (154)

Hata-Sevab Cetveli (175-176)